

Da Roskilde Kro var ejet af en general og storspekulant

Af Per Nilsson

Driftsass. i Albertslund Kommunes vandforsyning 1966 – 2004
Hjælpeleærer i Vridsløselille Skole under temadage om vand.
9 år medlem af redaktionsudvalget af personalebladet
Hanegal. Nuværende formand for Albertslund Lokalhistoriske
Forening.

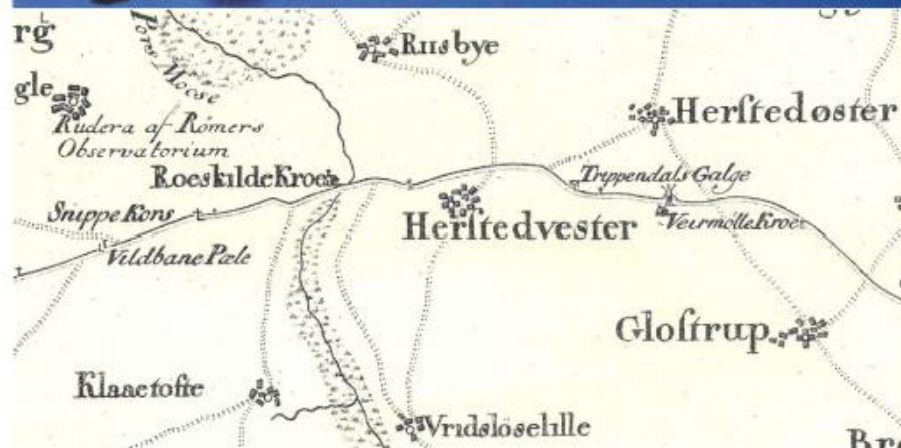
Inden Roskilde Kro flyttede fra den gamle og noget snoede Roskildevej, der i tidernes morgen var anlagt efter landskabets form, til den nye snorlige vej i 1770-erne, havde kroen allerede eksisteret i flere hundrede år som en af landets ældste landevejskroer.

Danmarks ældste landevejskro

Den gamle vej blev af og til flyttet og omlagt lidt til siderne, når den oprindelige vejføring var blevet opkørt og ufremkommelig. Men kroen har altid ligget på det samme sted, nemlig lige vest for det sted, hvor St. Vejleå var smallest og derfor et

naturligt sted for de vejfarende at gøre ophold. Man har på stedet fundet kakler, der stammer fra kroen, og som kan dateres til 1400-tallet, men kroen har utvivlsomt eksisteret endnu før. Så kroen ved Roskildevej (deraf navnet) er altså en af Danmarks ældste landevejskroer.

Kroen blev skudt i sænk under svenskekrigene i 1659-60, men blev hurtig genopbygget. En beskrivelse fra 1682 omtaler kroen som en fir-længet ejendom. 2 længer var på dette tidspunkt nyopførte, hvilket fortæller os, at der virkelig var behov for en kro med overnatningsmuligheder på dette sted.

Øverst: En af de flotte kakler fra Roskilde Kros kakkellovn, der er fra 1500-tallet. Kaklen forestiller en trommeslager. Kaklen blev fundet under en udgravning i 1923.

Nederst kortudsnit over den ældre Roskildevej. Tegningen viser Roskilde Kros beliggenhed i 1766 (Videnskabernes Selskab, 1766)

Kakkel fra slutningen af 1400 -tallet.
Kaklen forestiller lægehelgenerne
Cosmas og Damianus

En skruppelløs pengepuger

En landevejskro, der har eksisteret i så mange år, har naturligvis også haft et utal af ejere. Her følger en historie og en personbeskrivelse af en af dem, der ejede kroen i en periode i 1720-erne.

Kroejeren hed Hans Jacob Arnoldt. Arnoldt blev født i Kristiania i Nor-

ge og var ud af en officersslægt. Faderen var generalmajor Johan Arnoldt. Familien kom oprindeligt fra Sachsen i Tyskland. Hans Jacob Arnoldt blev også general og endte som chef for fodgarden i Norge og Danmark. Han blev tillige øverstkommanderende for fodfolket i Hertugdømmerne og var altså en betydelig dansk militærperson.

Men generalen var også en meget bjergsom mand. Ved siden af sin militære stilling drev han udstrakt ejendomshandel både i og uden for København. Desuden spekulerede han i udlånsvirksomhed med meget høje renter. Kunne hans debitorer ikke klare deres forpligtigelser, var der ingen kære mor, og generalen lod dem uden skånsel afhente og sætte i gælds fængsel.

Arnoldt som teater ejer

I 1725 blev Arnoldt desuden ejer af Komædiehuset i Grønnegade, som han dog først havde tænkt sig at omdanne til garnisonsbyggeri, men nogle meget indviklede pengetransaktioner var skyld i, at denne plan måtte opgives. Så sammen med kancelliforvalter Frederik

Seckman, der havde udestående i ejendommen, lod han aktørerne (skuespillerne) leje teateret. Skuespillerne skulle nu betale Arnoldt og Seckman 10 rigsdaler pr. aften. Teatertruppen måtte desuden selv betale alle andre udgifter.

På et tidspunkt var aktørerne kommet i restance til generalen, og under en skuespilprøve sendte Arnoldt en underofficer hen til teatret med besked om, at han forbød dem at give forestilling, hvis ikke gælden var betalt inden næste morgen. Det lykkedes aktørerne i huj og hast at få skrabet pengene sammen. Men så stillede generalen et nyt krav til dem. Meget krakilsk forlangte han nogle få rigsdaler tilbage, som hans svigersøn Chr. Vedel havde betalt for en teaterloge. Generalen lod dem vide, at hvis de ikke faldt til føje inden for få timer, ville han lade en officer og seks musketerer jage dem alle på porten.

Den gerrige

Komediehuset var grundlagt af franskmanden René Montaigner. Det vides, at Montaigner, der i en årrække var kunstnerisk leder af

teatret, selv efter 10 år i landet, ikke talte dansk. Men det er kendt, at man på den tid, i hofkredse inden for aristokratiet og i det hele taget inden for de højere rangklasser, mest kommunikerede på fransk og især tysk. Det blev senere ved en forordning i 1772 besluttet, at f.eks. kommandosproget i hæren, der hidtil havde været på tysk, nu skulle være på dansk.

Teatrets første forestilling var med Molières skuespil *“Den gerrige”*. Kort efter fik Holberg sit første skuespil opført her, nemlig *“Den politiske kandestøber”*. Begge disse stykker er jo nogle af de klassiske komedier, man kan opleve den dag i dag. Sjovt nok er skuespillet *“Den gerrige”* nærmest en parodi på generalen, idet Molières hovedperson i stykket er en rædselsfuld fedtsyl, der pugede så meget sammen, at han frygtede at miste det hele.

Roskilde Kro – en guldgrube

Generalen havde også næse for, at en landevejskro langt uden for København, kunne være et guldæg, hvis den lå det rigtige sted, hvilket Roskilde Kro ved vadestedet ved

Snubbekorsvej er en del af den gamle Roskildevejs forløb, og billedet viser "Roligheds-
huset" som ligger på det sted, hvor den gamle Roskilde Kro lå, nemlig på vestsiden af
St. Vejleå. Åen er grænseå mellem Albertslund og Taastrup, så derfor lå kroen dengang
på Taastrup siden.

St. Vejleå altså gjorde. Generalen havde dog ingen intentioner om at omdanne kroen til noget andet end den var, for det var som landevejskro på den vigtige Roskildevej, der var penge at hente. Arnoldt fik ansat en forpagter til kroen, idet han absolut ingen veneration havde hverken med skuespilkunst eller som kroholder, men udelukkende i at tjene penge. At eje en landevejskro vil naturligvis altid være en form for spekulation, for der skal jo

tjenes penge til ejer og personale. Men man må vel formode, at det at være kroer i mange tilfælde kan være et kald. Men for Arnoldt var det udelukkende profit.

Den brede offentlighed var ganske uvidende om generalens mange pengetransaktioner, for der fandtes ingen ytringsfrihed eller tabloida-viser dengang, og Arnoldt var desuden velanskreven i de kongelige kredse. Han blev da også dekoreret mange gange og fik i 1747 den

højeste udmærkelse som Ridder af Elefantordenen. Hans Jacob Arnoldt døde juleaften 1758, 90 år gammel.

Kroen på den nye Roskildevej

Den nye Roskilde Kro blev indviet i 1774, og man anså den for meget vigtig, så ejeren Peter Frederichen Witt fik ved Kgl. Resolution derfor 10 års afgiftsfrihed af kroen såvel som af en stemplet brændevinskedel, hvilket som erstatning kunne anslås til 1100 rigsdaler. Man tilstod også ejeren af Røde Vejrmølle Kro en godtgørelse, men dog kun en tredjedel i forhold til Roskilde Kro og kun gældende for 6 år.

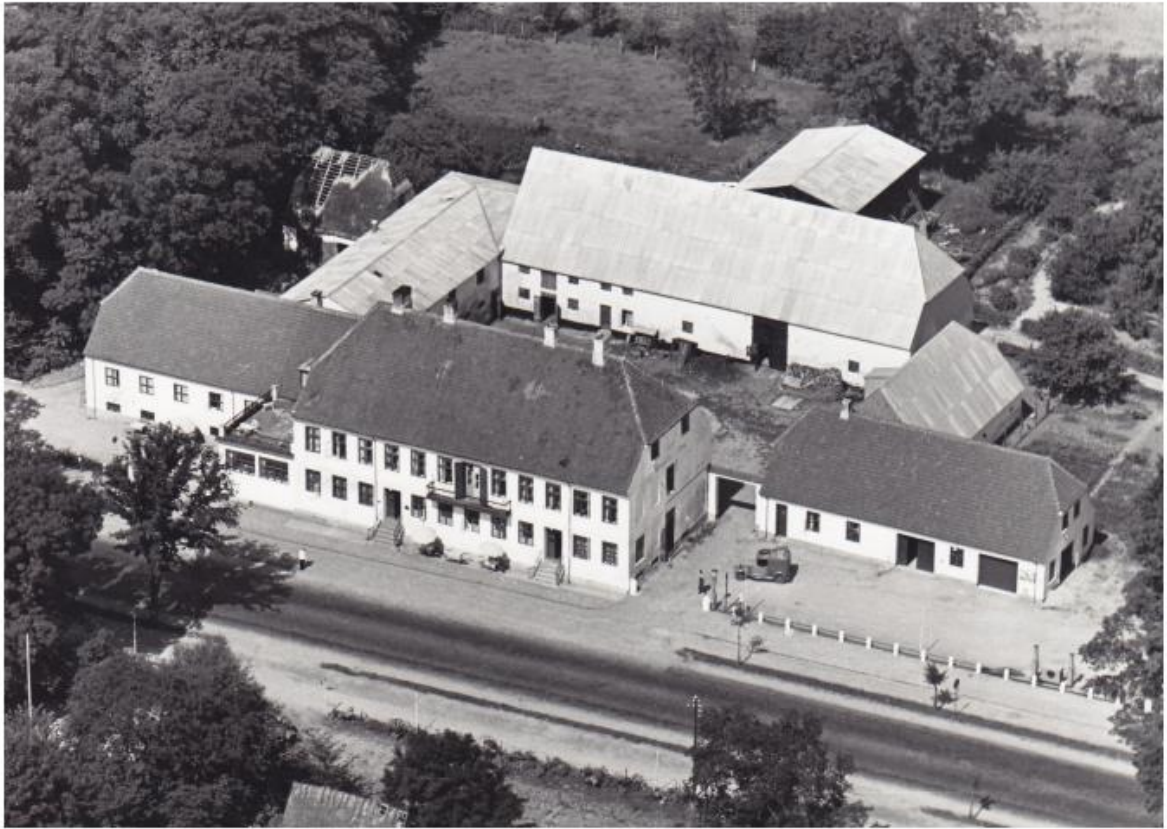
Til Roskilde Kro foreligger en skrivelse fra Bygningsdirektionen til overvejinspektør Marmillod og til ejeren Peter Witt, hvori det hedder: *"Hvad angår Fortovets Anlæg ud for Roeskilde Kroe bleve de dertil nedgaaende circa 15 Cubik Favne Steen leveret af Bønderne og Brolægning udført for Vejkassens Regning."* Det viser hvor stor vægt, man lagde på de dengang, for de rejsende, nødvendige landevejskroer og ikke mindst på Roskilde Kro. Men Ros-

kildevej var også den vigtigste af Københavns udfaldsveje og havde en anseelig trafik, selv om den naturligtvis ikke kan måle sig med nutidens trafikmængde.

En epoke sluttede

Kroejer Dagmar Bang solgte Roskilde Kro til Herstedernes Kommune omkring år 1960. Den jord, der hørte til kroen, blev bl.a. til en del af Egelundparken og på sydsiden af Roskildevej til Wittrup Motel. Kroen blev forsøgt videreført med forpagtning. Men i 1965 kom kroen atter under privat ejerskab. Den sidste kroejer måtte dog også overgive sig til de nye tider. og måtte definitivt dreje nøglen om i 1972.

Albertslund Kommune overtog endnu en gang Roskilde Kro, rev de bagved liggende bygninger ned, og overdrog hovedbygningen til bl.a. spejdere, grundejerforeninger o.a. Så efter næsten 200 år for kroens opførelse på den nye Roskildevej var mange hundrede års kro epoke hermed slut. Men heldigvis står hovedbygningen som sidste rest tilbage af den fordums så stolte kro.

Roskilde Kro var i sin storhedstid et anseligt anlæg og blev i begyndelsen af 1800.tallet beskrevet som den mest besøgte i landet. I 1778 blev Roskildevejens længde opmålt og milepælene rejst. Overvejsinspektør Rosenberg var nået frem til, at "Roskilde Kroe laa i en Afstand fra Vesterport paa 8.284 Favne eller 2 Miil og 852 Alen" Afstanden betød nu, at afgiften på brændevinsfremstilling var lavere, fordi kroen lå uden for 2 mile grænsen fra København. Det betød, at Roskilde Kro i 1804 havde den tredjestørste brændevinske-del uden for København.

Foto: Lok.Hist.Samling, ca. 1935

For et par år siden var kroen pga. mangelfuld vedligeholdelse truet af nedrivning. Men siden har bl.a. Kroppedal Museum, af historiske grunde, anbefalet at kroen blev erklæret bevaringsværdig.

Roskilde Kro har gennem mange år betydet meget for lokalsamfundet i Vridsløselille. Det gør den stadig, og en gruppe af brugere har nu dannet en forening til bevarelse af Roskilde Kro.

Henning Sørensen skriver om Roskilde kro i "Albertslund i tusind år": I 1894 blev kroen overtaget af Hans Hansen Bang, der tidligere havde været forpagter. Det blev ham og hans slægt, der førte kroen ind i det næste århundrede og drev den næsten frem til dens lukning. Kroen benyttedes især som raste- og beværtningssted, men havde også overnattende gæster. I 1880'erne kostede en af de fine dobbeltværelser på kroens 1. sal, 50 øre inkl. morgenkaffe. Men havde man også råd til det, var der en anden mulighed. ved siden af kælderstuen var der et rum, afskærmet med brædder hvor der stod fire simple senge, som var beregnet til overnatning for landevejens farende svende. I sine sidste år som overnattingssted omkring 1970 var prisen for et dobbeltværelse 80 kroner.

Kilder:

Paulsen, C.: Forsøg på historisk beretning om vejvæsenet i Danmark 2009

Jeppesen, A.: Den Danske Skueplads på Holbergs tid 1972

Sørensen, H.: Albertslund i tusind år 2000

Kunstforlaget Danmark: Ludvig Holbergs Komedier 1914

Glimt fra Albertslunds historie 2006 og 2010